

ДОГОВІР

МІЖ УКРАЇНОЮ ТА СПОЛУЧЕНИМИ ШТАТАМИ АМЕРИКИ ПРО ЗАОХОЧЕННЯ ТА ВЗАЄМНИЙ ЗАХИСТ ІНВЕСТИЦІЙ

Україна та Сполучені Штати Америки, які надалі іменуються "Сторони",
бажаючи сприяти більш широкому економічному співробітництву між ними щодо
інвестицій громадян та компаній однієї Сторони на території іншої Сторони,
визнаючи, що угода про режим, що надається інвестиціям, сприятиме припливу
приватного капіталу та економічному розвитку Сторін,
погоджуючись, що справедливий та неупереджений режим по відношенню до
інвестицій є бажаним для того, щоб підтримувати міцну структуру для інвестицій і
максимально ефективного використання економічних ресурсів,
визнаючи, що розвиток економічних та ділових зв'язків може робити внесок до
добробуту робітників обох Сторін і може сприяти повазі міжнародно визнаних прав
робітників, та
вирішивши укласти договір про заохочення та взаємний захист інвестицій,
домовились про таке:

СТАТТЯ 1

1. Для цілей цього Договору:

а) "інвестиція" означає будь-який вид інвестицій на території однієї з Сторін, що
належить або контролюється прямо або непрямо громадянами або компаніями іншої
Сторони, такі як акція, боргові зобов'язання, контракти по наданню послуг і здійсненню
інвестицій, та включає:

I) матеріальну та нематеріальну власність, в тому числі такі права як іпотека,
заставне утримання, забезпечення по позиці;

II) компанію, пакет акцій або іншу участь в компанії або участь в активах
останньої;

III) вимогу стосовно грошей або вимогу відносно виконання договору, що мають економічну цінність та пов'язані з інвестицією;

IV) інтелектуальну власність, що включає, *inter alia*, права стосовно:

- літературних та художніх творів, в тому числі звукозапису,
- винаходів у всіх галузях людської діяльності,
- промислові зразки,
- топології інтегральних схем,
- секрети виробництва, "ноу-хау", конфіденційну ділову інформацію та
- товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування, та

V) будь-яке право, що надається за законом або договором, а також будь-які ліцензії та дозволи згідно з законом;

б) "компанія" Сторони означає будь-яку корпорацію, компанію, товариство, об'єднання, партнерство або іншу організацію, правомірно засновану згідно з законами та правилами Сторони або політичного підрозділу останньої незалежно від того, чи створена вона для прибуткових цілей, знаходиться в приватній або державній власності або під контролем;

в) "громадянин" Сторони означає фізичну особу, що є громадянином Сторони відповідно до її чинного законодавства;

г) "доходи" означає суми, що отримуються від інвестицій або у зв'язку з ними, включаючи прибуток; дивіденди; відсотки; доходи від приросту капітальної вартості; роялті; управлінські, технічні та інші ставки або доходи натурою";

д) "діяльність у зв'язку з інвестицією" включає організацію контролю, управління, утримання і розпорядження щодо компаній, відділень, агентств, контор, заводів або

інших організацій з метою здійснення підприємницької діяльності; укладання, виконання та приведення в дію договорів; придбання, використання, захист та розпорядження майном всіх видів, включаючи права на інтелектуальну власність; позика коштів; купівля, випуск і продаж простих акцій та інших цінних паперів, купівля іноземної валюти для оплати імпорту;

е) "державне підприємство" - означає підприємство яке є власністю Сторони або контролюється Стороною через права власності;

ж) "делегування" включає юридичну передачу прав та урядову постанову, директивний або інший акт, яким передається державному підприємству або монополії або яким надається державному підприємству або монополії здійснення урядових повноважень.

2. Кожна із Сторін зберігає за собою право відмовляти будь-якій компанії в наданні переваг по цьому Договору, якщо така компанія контролюється громадянами будь-якої третьої країни, та в тому, що стосується компанії іншої Сторони, така компанія не веде суттєвої підприємницької діяльності на території іншої Сторони або якщо вона контролюється громадянами третьої країни, з якою Сторона, що відмовила, не підтримує нормальних економічних стосунків.

3. Ніяка зміна форми, в якій інвестуються або реінвестуються активи, не впливатиме на їх характер як інвестицій.

СТАТТЯ II

1. Кожна із Сторін дозволить та застосуватиме режим до інвестицій і пов'язаної з ними діяльності на основі не менш сприятливий ніж та, котра в подібних

ситуаціях надається інвестиціям або пов'язаній з ними діяльності своїх власних громадян або компаній, або громадян чи компаній будь-якої третьої країни залежно від того, що є більш сприятливим, за умови права кожної Сторони встановлювати або зберігати винятки в межах галузей та питань, що зазначені в Додатку до цього Договору. Кожна із Сторін погоджується сповістити іншу Сторону до або в день набуття чинності цим Договором про всі відомі їй такого роду закони та правила, які відносяться до галузей або питань, зазначених у Додатку. Окрім того, кожна із Сторін погоджується сповіщати іншу Сторону щодо будь-якого майбутнього винятку по відношенню до галузей або питань, вказаних у Додатку, та зводити такі винятки до мінімуму. Будь-який майбутній виняток з боку будь-якої Сторони не буде застосовуватись до інвестиції, існуючої в такій галузі або сфері на той час, коли виняток набуває чинності. Режим, що надається на основі будь-яких винятків, доки інше не визначено у Додатку, буде не менш сприятливим ніж той, який надається у подібних випадках відносно інвестицій та пов'язаної з ними діяльності громадян або компаній третьої країни.

2. а) Ніщо в цьому Договорі не тлумачитиметься як таке, що перешкоджає Стороні підтримувати або створювати державне підприємство.

б) Кожна Сторона забезпечуватиме, що будь-яке державне підприємство, яке вона підтримує або створює, діє у спосіб, який не є несумісним з зобов'язаннями Сторони по цьому Договору повсякчас, коли таке підприємство здійснює будь-які регулятивні, управлінські або інші урядові повноваження, які ця Сторона делегувала йому, такі, як повноваження відчужувати, надавати ліцензії, затверджувати комерційні угоди або вводити квоти, сплати та інші збори.

в) Кожна Сторона забезпечить, що будь-яке державне підприємство, яке вона підтримує або засновує, керується національним режимом або режимом найбільшого сприяння, в залежності від того, який з них є більш сприятливим для інвестицій під час продажу своїх товарів або послуг на території Сторони.

3. а) Інвестиціям повсякчас надаватиметься справедливий та неупереджений режим, вони користуватимуться повним захистом і безпекою і ні в якому випадку їм не буде надано режим гірший, ніж той, що передбачений міжнародним правом.

б) Жодна із Сторін не буде ніяким чином перешкоджати шляхом прийняття невмотивованих або дискримінаційних заходів управлінню, функціонуванню, утриманню, вживанню, користуванню, придбанню доходів, розширенню або розпорядженню інвестиціями. Для цілей вирішення спорів згідно із статтею VI та VII, захід може бути довільним або дискримінаційним, не зважаючи на те, що Сторона мала або використала можливість розгляду такого заходу в судах або адміністративних трибуналах Сторони.

в) Кожна із Сторін дотримуватиметься будь-якого зобов'язання, яке вона може взяти у зв'язку з інвестицією.

4. Згідно з законодавчими актами, що стосуються в'їзду та перебування іноземців, громадянам кожної із Сторін дозволятиметься в'їжджати на територію іншої Сторони та залишатись на ній з метою здійснення, розвитку інвестицій, управління ними або консультування з питань функціонування інвестицій, у зв'язку з якими вони або компанія першої Сторони, що їх найняла, вклали або знаходяться в процесі вкладання значної кількості капіталів або інших ресурсів.

5. Компаніям, які правомірно засновані згідно з чинними законами або правилами однієї Сторони і які є інвестиціями, дозволятиметься наймати керівний управлінський персонал за власним вибором, незалежно від громадянства.

6. Жодна із Сторін не встановлюватиме вимог, пов'язаних з виконанням дій, що виникають або призводять до зобов'язань відносно експорту вироблених товарів, або які передбачають, що товари або послуги повинні бути придбані на місцевому ринку або які нав'язують будь-які інші вимоги, як умову здійснення, розширення або утримання

інвестицій.

7. Кожна із Сторін забезпечить ефективні засоби для пред'явлення претензій та здійснення прав відносно інвестицій, інвестиційних угод та дозволів на здійснення інвестицій.

8. Кожна із Сторін публікуватиме всі закони, правила, адміністративну практику та процедури, а також судові рішення, які відносяться до або стосуються інвестицій.

9. Режим, що надається Сполученими Штатами Америки по відношенню до інвестицій та пов'язаної з ними діяльності громадян та компаній України згідно з положеннями цієї статті буде в будь-якому штаті, на території або у володінні Сполучених Штатів Америки не менш сприятливим, ніж режим, який надаватиметься ними інвестиціям та пов'язаній з ними діяльності громадян Сполучених Штатів Америки, що постійно мешкають в інших штатах, на територіях або у володіннях Сполучених Штатів Америки, та компаній, правомірно заснованих відповідно до чинних законів та правил.

10. Положення цього Договору, що стосуються режиму найбільш сприятливої нації, не розповсюджуватимуться на переваги, які надаються кожною із Сторін громадянам або компаніям будь-якої третьої держави в силу:

а) зобов'язань цієї Сторони, які випливають з повного членства в зоні вільної торгівлі або митному союзу, або

б) зобов'язань цієї Сторони згідно з будь-якою багатосторонньою міжнародною угодою в рамках Генеральної Угоди по Тарифах та Торговлі, яка набуває чинності після підписання цього Договору.

11. Сторони визнають та погоджуються, що термін "діяльність, пов'язана з інвестиціями" включає без обмеження таку діяльність, як:

- а) надання привілеїв або прав згідно з ліцензією;
- б) доступ до реєстрації ліцензій, дозволів та інших форм затвердження (які в будь-якому випадку видаватимуться швидко);
- в) доступ до фінансових установ та кредитних ринків;
- г) доступ до їх фондів, які зберігаються у фінансових установах;
- д) імпорт та встановлення устаткування, необхідного для нормального ведення ділових справ, включаючи, проте не обмежуючись, офісне устаткування та автомобілі, та експорт будь-якого устаткування та автомобілів таким чином імпортованих;
- е) розповсюдження комерційної інформації;
- є) проведення вивчення ринку;
- ж) призначення торговельних представників, включаючи агентів, консультантів та дистриб'юторів та їх участь у торговельних виставках та заходах по просуванню товарів на ринок;
- з) маркетинг товарів та послуг, в тому числі і через системи внутрішнього розподілення, та маркетинг шляхом рекламування та прямих контактів з особами та компаніями;
- і) доступ до підприємств комунального користування та громадських послуг, приміщень які здаються в оренду на комерційній основі за недискримінаційними цінами, якщо ці ціни встановлені або контролюються Урядом; та
- ї) доступ до сировинних матеріалів, ресурсів, що використовуються, та послуг всіх видів за недискримінаційними цінами, якщо ціни встановлені або контролюються Урядом.

СТАТТЯ ІІІ

1. Інвестиції не будуть експропрійовані або націоналізовані прямо або непрямо шляхом вжиття заходів, рівнозначних експропріації або націоналізації ("експропріація"), за винятком: у випадку забезпечення громадських потреб; у недискримінаційний спосіб; з виплатою негайної, адекватної та ефективної компенсації і згідно з належним

порядком, встановленим законом та загальними принципами режиму передбаченого статтею II (2). Компенсація буде дорівнювати справедливій ринковій вартості експропрійованої інвестиції безпосередньо перед тим, коли були здійснені дії по експропріації або коли про неї стало відомо залежно від того, що станеться раніше, розраховуватись у вільно використовуваній валюті на основі ринкового обмінного курсу, що переважає на цей час; виплачуватись без затримки; включати відсотки за комерційно вмотивованою ставкою, наприклад LIBOR та відповідний процент, починаючи з дати експропріації; бути такою, що повністю реалізується та вільно переказується.

2. Громадянин або компанія будь-якої з Сторін, які заявлять, що всі інвестиції або їх частина були експропрійовані, матимуть право на терміновий розгляд справи належною судовою або адміністративною владою іншої Сторони з метою визначення, чи мала місце така експропріація, а якщо так, то чи відповідає така експропріація та пов'язана з нею будь-яка компенсація принципам міжнародного права.

3. Громадянам або компаніям будь-якої з Сторін, чиїм інвестиціям завдана шкода на території іншої Сторони внаслідок війни або іншого збройного конфлікту, революції, надзвичайного стану, заколоту, громадських безпорядків або інших подібних подій, надаватиметься такою іншою Стороною режим, не менш сприятливий ніж той, що нею надається своїм власним громадянам або компаніям, чи громадянам або компаніям будь-якої третьої країни, залежно від того, який з режимів є більш сприятливим по відношенню до будь-яких заходів, які вона вживає у зв'язку з такою шкодою.

СТАТТЯ IV

1. Кожна із Сторін дозволить здійснення всіх переказів, пов'язаних з інвестицією, вільно та без затримок як на свою територію, так і зі своєї території. Такі перекази включають:

а) доходи;

- б) компенсацію відповідно до статті III;
- в) платежі, що впливають з інвестиційного спору;
- г) платежі, здійснені за умовами договору, включаючи платежі в рахунок погашення основного боргу та накопичених відсотків згідно з договором позики;
- д) виручку від продажу або ліквідації всієї або будь-якої частки інвестиції; та
- е) додаткові вклади в капітал для підтримки або розвитку інвестиції.

2. Перекази здійснюватимуться у вільно конвертованій валюті за переважаючим ринковим обмінним курсом на дату переказу стосовно угод "spot" у валюті, що підлягає переказу.

3. Незалежно від положень пп.1, 2 кожна із Сторін може зберігати закони та правила (а), що вимагають надання відомостей про переказ валюти та (б), що накладають податки на прибуток за допомогою таких заходів, як прибутковий податок відносно дивідендів або інших переказів. Більш того, кожна з Сторін може захищати права кредиторів або забезпечувати задоволення вимог судових рішень, прийнятих в ході судових розглядів, шляхом неупередженого, недискримінаційного та добросовісного застосування своїх законів.

СТАТТЯ V

Сторони погоджуються без затримки проводити консультації на прохання будь-якої з них з метою вирішення будь-яких спорів у зв'язку з цим Договором або обговорювати будь-яке питання, що відноситься до тлумачення або застосування цього Договору.

СТАТТЯ VI

1. Для цілей цієї статті інвестиційний спір визначається як спір між Стороною та громадянином або компанією іншої Сторони, що виникає з або стосується:

- а) інвестиційної домовленості між цією Стороною і таким громадянином або

компанією;

б) дозволу на інвестицію, що видається у зв'язку з інвестицією органом Сторони, який займається іноземними інвестиціями, таким громадянам або компаніям; або

в) заявленого порушення будь-якого права, наданого або створеного цим Договором по відношенню до інвестиції.

2. У випадку виникнення інвестиційного спору Сторони цього спору відшукуватимуть рішення спочатку шляхом консультацій та переговорів. Якщо цей спір не може бути вирішений мирним шляхом, зацікавлені громадянин або компанія можуть за вибором подавати цей спір для вирішення:

а) судами або адміністративними трибуналами Сторони, яка є стороною в спорі; або

б) згідно з будь-якими чинними, попередньо погодженими процедурами вирішення спору; або

в) згідно з правилами п.3.

3. а) За умови, що зацікавлений громадянин або компанія не подали спір для вирішення згідно з п.2 а) або б) і якщо з дати, коли виник цей спір, минуло шість місяців, зацікавлений громадянин або компанія можуть за вибором письмово погодитись передати цей спір для вирішення шляхом зобов'язуючого арбітражного розгляду:

I) Міжнародному центру для вирішення інвестиційних спорів ("Центр"), заснованому Конвенцією щодо вирішення інвестиційних спорів між державами та громадянами інших держав, підписаною в Вашингтоні 18 березня 1965 року ("Конвенція ІКСІД"), за умови, що Сторона є стороною такої Конвенції; або

II) Додатковому Засобу цього Центру, якщо не є доступним сам Центр; або

III) згідно з Арбітражним регламентом Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ); або

IV) будь-якій іншій арбітражній установі, або згідно з будь-якими іншими

арбітражними правилами, про що може бути спільно погоджено між сторонами в спорі.

б) Як тільки зацікавлені громадянин або компанія таким чином погодились, будь-яка сторона в спорі може розпочати арбітражний розгляд згідно із вибором, визначеним у цій згоді.

4. Кожна Сторона відтак погоджується передати будь-який інвестиційний спір для вирішення шляхом зобов'язуючого арбітражного розгляду відповідно до вибору, визначеному у письмовій згоді громадянина або компанії згідно із п.3. Така згода разом з письмовою згодою громадянина або компанії, якщо додається згідно із п.3, задовольнятиме вимогам для:

а) письмової згоди сторін в спорі для цілей Розділу II Конвенції ІКСІД (Юрисдикція Центру) і для цілей правил Додаткового Засобу; та

б) "письмової домовленості" для цілей статті II Конвенції Організації Об'єднаних Націй про визнання та приведення в дію арбітражних рішень, підписаної у Нью-Йорку 10 червня 1958 року ("Нью-Йоркська Конвенція").

5. Будь-який арбітражний розгляд згідно з п.3 (а) (II), (III) або (IV) цієї статті проводитиметься в державі, що є Стороною Нью-Йоркської Конвенції.

6. Будь-яке арбітражне рішення, винесене згідно з цією статтею, буде остаточним та обов'язковим для сторін в спорі. Кожна Сторона вживає заходів для виконання без затримки умов будь-якого такого рішення та забезпечення на своїй території приведення його в дію.

7. Під час ведення будь-якої справи, що включає інвестиційний спір, Сторона не заявлятиме на свій захист, у вигляді зустрічного позову або іншим чином, права на зарахування, що зацікавлені громадянин або компанія отримали або отримають, відповідно до страхового або гарантійного контракту, відшкодування або іншу компенсацію за всі заявлені втрати або за їх частину.

8. Для цілей арбітражного розгляду, що провадиться згідно з п.3 цієї статті, будь-яка компанія, правомірно заснована відповідно до чинних законів та правил Сторони або політичного підрозділу останньої, але яка, відразу перед тим, як подія або події, що призвели до спору, сталися, була інвестицією громадян або компанії іншої Сторони, буде користуватися таким же режимом, яким користуються громадяни або компанії такої іншої Сторони, буде користуватися таким же режимом, яким користуються громадяни або компанії такої іншої Сторони відповідно до статті 25 (2) (б) Конвенції ІКСІД.

СТАТТЯ VII

1. Будь-який спір між Сторонами стосовно тлумачення або застосування цього Договору, що не вирішений шляхом консультацій або іншими дипломатичними каналами, буде передано, на прохання будь-якої із Сторін, до арбітражного трибуналу для винесення обов'язкового рішення згідно з відповідними нормами міжнародного права. За відсутності домовленості щодо протилежного, діятимуть Арбітражний регламент Комісії Організації Об'єднаних Націй з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ), за винятком тієї частини, яка змінена Сторонами або арбітрами.

2. Протягом двох місяців після отримання запиту кожна Сторона призначить арбітра. Два арбітри оберуть Головою третього арбітра, який є громадянином третьої держави. Правила ЮНСІТРАЛ для призначення комісії в складі трьох членів застосовуватимуться *mutatis mutandis* для призначення складу арбітражу, за винятком випадку, коли офіційною особою, яка призначає і на яку є посилання в цих правилах, є Генеральний Секретар Центру.

3. Якщо не погоджено інше, всі подання будуть внесені та всі слухання завершені протягом шести місяців з дати обрання третього арбітра, та суд прийматиме свої рішення протягом двох місяців з дати останнього внесення подання або дати завершення слухання залежно від того, що сталося пізніше.

4. Витрати, пов'язані з діяльністю Голови, інших арбітрів та інші витрати пов'язані з веденням справи, Сторони сплачуватимуть в рівних частках. Суд може, проте, на свій розсуд, встановити, що одна із Сторін повинна сплатити більшу частку витрат.

СТАТТЯ VIII

Цей Договір не буде перешкоджати застосуванню:

- а) законів та правил, адміністративної практики чи процедур, адміністративних чи судових рішень кожної із Сторін;
- б) міжнародних правових зобов'язань, або
- в) зобов'язань, прийнятих будь-якою із Сторін, включаючи ті, які містяться в угоді щодо інвестиції або дозволі на інвестицію,

які надають інвестиціям або діяльності у зв'язку з інвестиціями режим більш сприятливий, ніж той, який надається цим Договором у подібних випадках.

СТАТТЯ IX

1. Цей Договір не перешкоджатиме застосуванню будь-якою із Сторін заходів, необхідних для підтримання громадського порядку, виконання її зобов'язань по відношенню до підтримання або відновлення міжнародного миру та безпеки, або захисту своїх власних суттєвих інтересів безпеки.

2. Цей Договір не перешкоджатиме будь-якій із Сторін встановлювати спеціальні формальності у зв'язку із здійсненням інвестицій, проте такі формальності не повинні погіршувати суть будь-якого із прав, зазначених вище в цьому Договорі.

СТАТТЯ X

1. З урахуванням своєї політики по оподаткуванню кожна із Сторін намагатиметься надавати справедливий та рівний режим інвестиціям громадян та

компаній іншої Сторони.

2. Проте, положення цього Договору, і зокрема статей VI та VII, застосовуватимуться до питань оподаткування лише якщо вони стосуються:

- а) експропріації згідно зі статтею III;
- б) переказів згідно зі статтею IV; або
- в) дотримання та приведення в дію умов інвестиційної угоди або дозволу, згаданих у статті VI (1) (а) або (б),

в тій мірі, а якій вони не охоплюються положеннями про врегулювання спорів Конвенції про уникнення подвійного оподаткування між двома Сторонами, або якщо вони виникли у зв'язку з такими положеннями про врегулювання та не вирішені протягом розумного проміжку часу.

СТАТТЯ XI

Цей Договір застосовується до політичних одиниць Сторін.

СТАТТЯ XII

Цей Договір набуде чинності через 30 днів з дати обміну ратифікаційними грамотами. Він залишатиметься чинним протягом десяти років та продовжуватиме залишатись чинним доти, доки його дія не буде припинена згідно з пунктом 2 цієї статті. Він застосовуватиметься до інвестицій, існуючих на момент набуття ним чинності, а також до інвестицій, здійснених або придбаних після набуття чинності.

2. Кожна із Сторін може припинити дію цього Договору при закінченні первісного десятирічного періоду або в будь-який час після цього, повідомивши про свій намір іншу Сторону за один рік.

3. По відношенню до інвестицій, які здійснені або придбані до дати припинення

цього Договору, та до яких цей Договір якимось чином застосовується, положення всіх інших статей цього Договору продовжуватимуть діяти протягом подальшого періоду в десять років з дати припинення.

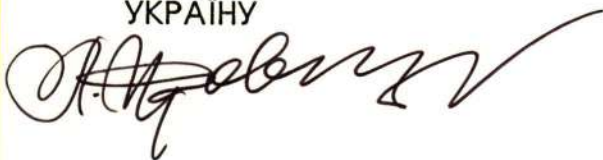
4. Додаток та обмінний лист є невід'ємною частиною цього Договору.

На посвідчення чого відповідні уповноважені представники підписали цей Договір.

Вчинено у двох примірниках в м.Вашингтоні " 4 " березня 1994 р. українською та англійською мовами, причому обидва тексти мають однакову силу.

ЗА

УКРАЇНУ

ЗА

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ

ДОДАТОК

1. Відповідно до п.1 статті 2 Сполучені Штати Америки залишають за собою право встановлювати або зберігати винятки обмеженого характеру із національного режиму в таких галузях:

повітряний транспорт; океанське та прибережне судноплавство; банківська діяльність; страхування; урядові субсидії; урядові програми страхування та позик; енергетика; брокерство у митній службі; володіння нерухомим майном; володіння та управління радіомовленням або громадськими радіо- та телестанціями; володіння акціями в Корпорації супутникового зв'язку; послуги у сфері громадського телефонного та телеграфного зв'язку; підводна кабельна служба; використання землі та природних ресурсів; гірничі розробки надр, які знаходяться в державній власності; морські та пов'язані з ними послуги; "первісне ділерство" з цінними паперами Уряду Сполучених Штатів Америки.

2. Відповідно до п.1 статті 2 Сполучені Штати Америки залишають за собою право встановлювати або зберігати винятки обмеженого характеру, які встановлюються для країни з режимом найбільш сприятливої нації в нижчезазначених галузях:

володіння нерухомим майном; гірничі розробки надр; морські та пов'язані з ними послуги; "первісне ділерство" з цінними паперами Уряду Сполучених Штатів Америки.

3. Відповідно до п.1 статті 2 Україна залишає за собою право встановлювати або зберігати винятки обмеженого характеру з національного режиму в таких галузях:

виробництва устаткування, яке використовується виключно для атомних електростанцій; морський транспорт, включаючи океанське та прибережне судноплавство; повітряний транспорт; атомна електроенергетика; приватизація об'єктів освіти, спорту, медицини та науки, які фінансуються за рахунок державного бюджету; підприємства по видобутку солі; підприємства по видобутку та переробці рідкоземельних, уранових та інших радіоактивних елементів; володіння та управління телевізійними та радіотрансляційними станціями; власність на землю.